

DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor: Mgr. Jiří Motl

Spiritualita a duševní nemoc

Role spirituality v životě lidí se zkušeností s psychotickým onemocněním

Spirituality and Mental Disorder: The Role of Spirituality in the Lives of People with Experience of Psychosis

Abstrakt

Disertační práce se zabývá vztahem duševní nemoci a náboženství, zaměřuje se na to, jakou úlohu sehraává spiritualita u lidí se zkušeností s psychotickým onemocněním.

V teoretické části je diskutován problém stanovení hranice mezi patologickou a normální spiritualitou, přičemž je zdůrazněn význam funkčního hlediska a potřeba dialogického vztahu s nemocným. Teoretická část dále mapuje možnosti využití spirituality v procesu zotavení. Spiritualita často pomáhá nemocným vnímat svou nemoc jako smysluplný proces, čímž zpravidla přispívá k jejímu lepšímu zvládnutí. V závěru teoretické části jsou představeny čtyři alternativní či komplementární výkladové rámce psychotické zkušenosti.

V empirické části je zkoumáno devět osob (věřící se zkušeností s psychózou) prostřednictvím kvalitativních metod. Sběr dat a jejich analýza vychází především z metody IPA (interpretativní fenomenologická analýza). Cílem výzkumu je zmapovat u konkrétních osob s duševním onemocněním jejich zkušenosti s tím, jak duševní nemoc ovlivnila jejich spiritualitu a jak je jejich zdravotní stav ovlivněn spiritualitou. Výzkum se dále zaměřuje na to, jaký význam přisuzují spiritualitě věřící lidé se zkušeností s psychózou.

Výzkum ukázal, že věřící duševně nemocní hledají svůj vlastní výklad psychotické zkušenosti a spiritualita v něm většinou hraje významnou roli. Spiritualita ovlivňuje i to, jaké strategie volí na cestě zotavení. Výsledky empirického výzkumu jsou propojeny s poznatky teoretické části, přičemž jsou dále rozvíjeny čtyři výkladové rámce (koncept temné noci duše, koncept

psychospirituální krize, koncept psychózy jako přechodového rituálu a psychosomatický výkladový rámec). Na podkladě výsledků empirického zkoumání jsou diskutovány i další komplementární výklady, k těm patří zejména koncept kolektivního nevědomí C. G. Junga a pojetí nemoci jako trestu.

Ve výzkumu se ukázalo, že spiritualita ovlivňuje proces zotavení jak pozitivně, tak negativně. Výsledky výzkumu naznačují, že lidem s psychotickým onemocněním prospívají formy spirituality, které vedou k tzv. uzemnění. Na základě výsledků výzkumu jsou formulována vodítka pro odlišení patologických a zdravých aspektů spirituality nemocného. Zásadním kritériem při posouzení patologie je funkčnost, tedy to, jak daný projev ovlivňuje život jedince. Avšak odlišení zdravých a patologických aspektů spirituality se musí odehrávat v dialogu s nemocným, neboť nad funkčním hlediskem stojí respekt k perspektivě nemocného.

Cílem práce je podnítit odbornou diskusi, která by vedla k prohloubení integrace spirituality do péče o duševně nemocné. V závěru jsou navržena doporučení pro práci se spiritualitou u lidí se zkušeností s psychotickým onemocněním.

Klíčová slova: spiritualita, náboženství, duševní nemoc, psychóza, schizofrenie, patologie